

Serinin Yıllanmış Fıçısı: Helene - 1. Kısım

Sinem Deniz Kılıç · 23 dk · 10 Eylül 2026

TEKRAR NOTLARI

- **Bölüm ikiye bölündü, seri dört bölüme çıktı.** Konu uzadığı için Helene iki kısım halinde yayımlanıyor. Serinin kıvılcımı olarak Natalie Haynes anılıyor: Mitolojideki kadın karakterlerin edebiyat ve popüler kültürdeki tasvirlerini irdeleyen bir yazar.
- **Helene'in doğumu güzellenmiş bir istismar.** Sparta kralı Tyndareos'un eşi Leda'ya kuğu kılığında yaklaşan Zeus anlatılır; Euripides'in Helena'sında Helene bunu kendi ağzından söyler. Leda yumurtlar, yumurtadan Helene çıkar. Kimi metinlerde yumurtlayan anne Nemesis'tir, yumurtayı bir çoban büyütmesi için Leda'ya verir ve Leda onu çatlayana dek bir kutuda saklar. Leonardo da Vinci'nin eskizlerinden esinlenen Giampietrino tablosunda yumurtadan çıkmış dört bebek görülür: Helene, Klytaimnestra, Kastor ve Polydeukes. Bölümün tezi burada kuruluyor: Zeus'un istismarı Helene'in güzelliğiyle örtülüyor, suç Helene'e yıkılınca tanrısal lütfun kötülüğü görünmez oluyor.
- **Adı "ışıldayan" demek.** Bir rivayette Helene sesleri taklit etme yeteneği yüzünden Eko yani Yanka diye çağrılır, bir başkasında ad Leda'nın onu bataklık bir yerde doğurmasına bağlanır. Oysa Helene, güneş titani Helios ile aynı kökten gelir ve parlayan anlamını taşır. Ses taklidi Homeros'ta da geçer: Truva atı şehre alındığında içinde asker olup olmadığını anlamak için atın yanına yaklaşır ve Akha askerlerinin eşlerinin seslerini taklit eder.
- **Tek bir Helene yok, bir Helene kalabalığı var.** Kitaplarına doğrudan ulaşamayan, yalnız yorumlar ve alıntılar üzerinden bilinen MÖ 2. yüzyıl yazarı Bildircin Batlamyus'a dayanan aktarımlarda birbirinden kopuk pek çok Helene sayılır: Menelaos'un kaçırdığı ve bu evliliğin sonunda kendini bir ağaca asan Helene (Rodos'taki o ağacın altında yetişen Helene çiçeğini yiyen kavgaya tutuşur), Afrodit'in kızı Helene, Epidamnoslular bir sakinin kızı, kıtlıkta gümüş dağıttığı için kasaba halkınca Afrodit'in nitelikleriyle onurlandırılan Helene, günde üç oğlak yiyen Helene, iki dil konuşan bir kuzuya sahip Helene. Sonuncusunun babası Musaios'tur, yani taklit yeteneği ile çift dilli kuzu güzel bir örgü oluşturur.
- **Akhilleus ile evlilik anlatısı.** Thetis, Zeus'un zoruyla Peleus ile evlenmişti; Zeus aynı dönemde Nemesis ya da Leda'ya gider, böylece Akhilleus ile Helene yaşıt olur. Bir anlatıda Akhilleus Helene'i görmek ister, Afrodit ile Thetis ikisini bir araya getirir ve Kutsal Adalar'da, yani ahiret sayılabilecek bir yerde evlenirler. Euphorion adında kanatlı bir çocukları olur, Zeus onu da rahat bırakmaz, onun için mezarlık yapan perileri kurbağaya çevirir. Aynı yazar Helene ile Amazon Penthesileia'yı tek kişi gibi anlatır.
- **Theseus'un kaçırması ve üstü örtülen yaş.** Lesboslular Hellanikos, 50 yaşındaki Theseus'un 7 yaşındaki Helene'i kaçırdığını söyler. Theseus ile kuzeni Peirithoos Sparta'ya gider, Artemis Tapınağı'nda dans eden Helene'i kaçırmak için kura çekerler; uzun çöpü Theseus çeker, kaybeden Peirithoos ise karşılık olarak Hades'in eşi Persephone'u isteyecektir. Diodoros ise Helene'i 10 yaşında gösterir ve "henüz 10 yaşında olan ama güzelliğiyle

bütün kadınları geride bırakan" diye yazar. Bölümün itirazı net: Yaşın büyütülmesi ve güzelliğin öne çıkarılması istismarı gizler, istismar istismardır. Güzellik kıstası Helene'in boynuna, diğer kadınların zihnine kelepçe olur.

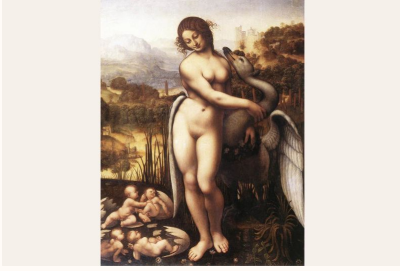
- **Kardeşler Atina'ya savaş açar ama ganimet istemez.** Helene'in ikiz kardeşleri, yani Dioskurlar, kaçırılan kız kardeşlerinin iadesini ister; Atina vermeyince savaş açarlar. Şehri fethetmelerine rağmen tek istekleri Eleusis gizemlerine kabul edilmektir. Eleusis gizemleri, seçilmiş kişilere ölümden sonra huzurlu bir yaşamı güvenceye alan sırların ve ritüellerin öğretildiği süreçtir. Buradan Helene'in cennetle eş tutulması sonucuna varılıyor. Ayrıca Helene'in savaşa sebep gösterilmesi daha çocukken başlamış oluyor.
- **Taliplerin sözleşmesi savaşın altyapısını kurar.** Kral Tyndareos, sandıklarca hediye getiren talipler arasında çıkacak bir kavganın savaşa dönmesinden çekinir. Kayıtlarda sözleşmeyi Tyndareos'un akıl ettiği yazar, ancak sözde Apollodoros'taki devamında Odysseus karşılığında kendi hikayesini yaşayacağı kişiyi şart koştuğu için fikrin ona ait olması daha mantıklı bulunur. Sözleşme gereği Helene kimi seçerse seçsin diğerleri çifte sadık kalacak, Helene kaçırılsa eşine güvenle dönmesi için savaşacak ve evlilik bağına koruyacaklardır. Açık kalan nokta şu: Bir çobanın gelini kaçırabileceği hesaba katılmamıştır.
- **Paris'in güzelliği hiç tartışılmaz.** Helene güzelliğiyle savaş çıkaran, şehir yıkan ve tüm Yunanistan'ın nefret ettiği kadındır; Paris'in güzelliğinden ise binlerce savaşa gitmiş bir askerin madalyalarından biri sıradanlığında söz edilir. Bölümün sorusu şu: Paris sadece konuk hukukunu çiğneme gafletine düşmüş bir zavallı mıdır? Paris elmayı en güzele vermek için seçilebilecek en uygun hakemdi: Güzel yüzlü olduğu kadar mantıktan da yoksundu. Ailesi güzelleriyle ünlüdür, Ganymedes de aynı haneden sayılır. Bölümün son kısmında savaşın çıkış sebebi Helene'den alınıp Zeus'a yüklenecek.
- **Kalıplaşmış sıfatlar birebir tarif değil.** "Ak kollu" kolların beyazlığını değil pürüzsüzlüğü, "altın saç" platin sarısını değil ışıltıyı anlatır; bu kalıplaşmış dil bütün antik metinlerde var. Popüler kültürde Helene üç ayrı yerde duruyor: 2004 yapımı Troy'da aşktan başka düşüncesi olmayan biri, ABD yapımı iki bölümlük Troyalı Helen dizisinde canlı kanlı, isyankar bir başrol, Netflix'in Truva: Bir Şehrin Düşüşü dizisinde ise yaşça büyük görünmesi ve altın saçlı olmaması yüzünden sosyal medyada eleştirilen bir figür. Her uygarlık önemli gördüğü figürleri kendine benzer kurgular, ama ten rengi tartışmasında ölçüt tek yönlü işletiliyor: Her şeyi doğuran Gaia'ya inanılırken Zeus'un ya da kızı Helene'in siyahi olabileceğine inanılmıyor.

Bölümün kaynakları

- Azra Erhat - Mitoloji Sözlüğü
- Diodorus Siculus - Bibliotheca Historica
- Euripides - Helena
- Euripides - Troyalı Kadınlar
- Homeros - İlyada
- Natalie Haynes - Pandora'nın Küpü
- Photios - Bibliotheca (Bildircin Batlamyus Alıntı ve Yorumu)
- Leda and Swan: Eskizler Leonardo Da Vinci'ye atfedilse de resmi değildir (en.wikipedia.org)

- Leda ve Kuğu- Michelangelo: https://tr.wikipedia.org/wiki/Leda_ve_Ku%C4%9Fu Leda with Her Children: Giampietrino'nun Leonardo da Vinci'nin eskizlerine dayanarak boyadığı tablo olarak düşünülür, kesinliği yoktur. (en.wikipedia.org)
- Helen of Troy (en.wikipedia.org)
- Troy (tr.wikipedia.org)
- Odyssey (tr.wikipedia.org)

BU BÖLÜMDE GEÇEN ESERLER

Leda ve Kuğu

Cesare da Sesto (Leonardo da Vinci'den sonra) · yaklaşık 1505–1510 · Wilton House, Wiltshire

Leonardo'nun kayıp Leda tablosunun en bilinen kopyası. Helene'nin doğum hikâyesini, yani Zeus'un kuğu kılığında Leda'ya yaklaşmasını bölümün açılış görseli olarak taşır.

Kamu malı, Wikimedia Commons

Leda ve Kuğu

Michelangelo'dan sonra (16. yüzyıl kopyası) · 1530 sonrası · National Gallery, Londra
Michelangelo'nun kayıp Leda'sının dönem kopyası. Aynı sahnenin çok daha bedensel ve rahatsız edici yorumu olduğu için, bölümün rıza tartışmasında Leonardo kolundaki dingin anlatımın karşısına konur.

Kamu malı, Wikimedia Commons

Leda ve Çocukları

Giampietrino · yaklaşık 1515–1520 · Gemäldegalerie Alte Meister, Kassel

Leda'yı yumurtadan çıkan çocuklarıyla birlikte gösterir. Helene'nin, Klytaimnestra'nın ve Dioskurlar'ın aynı doğumdan gelen soy ağacını tek karede özetlediği için bölümün soy anlatımına eşlik eder.

Kamu malı, Wikimedia Commons

Helene'nin Kaçırılması

Guido Reni · 1631 · Louvre Müzesi, Paris

Adı kaçırılma olan bu tabloda Helene, Paris'in yanında zorlanmadan yürür. Bölümün merkezindeki kaçırılma mı kaçma mı sorusunu resmin kendi başlığıyla çelişerek görünür kılar.

Kamu malı, Wikimedia Commons

Menelaos ve Helene (Attika kırmızı figürlü krater)

Menelaos Ressamı · MÖ 450–440 · Louvre Müzesi, Paris

Menelaos, Helene'yi öldürmek için kaldırdığı kılıcı güzelliği karşısında düşürür. Sahneyi Eros ile Aphrodite izler, yani suç tanrıçaya yazılır ve Helene'nin sorumluluğu antik görselleştirmede bile tartışmaya açılır.

Kamu malı, Wikimedia Commons